

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРАЦІ ТА ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1. Фактори, що обумовлюють якість продукції.
2. Сутність управління якістю продукції.
3. Мета і принципи управління.
4. Функції управління якістю продукції.
5. Оперативне управління в системі якості.

1. Фактори, що обумовлюють якість продукції

В умовах ринкових відносин якість забезпечується і гарантується підприємством. А якщо вона не забезпечується і не гарантується – підприємство гине: автоматично забезпечує це той же ринок, але нормальний ринок, із збалансованим попитом і пропозицією.

На якість продукції впливає значна кількість факторів, які діють як самостійно, так і в взаємозв'язку між собою, як на окремих етапах життєвого циклу продукції, так і на кількох. Всі фактори об'єднуються в чотири групи: технічні, організаційні, економічні – об'єктивні і суб'єктивні.

До **технічних факторів** належать: конструкція, схема послідовного зв'язку елементів, система резервування, схемні вирішення, технологія виготовлення, засоби технічного обслуговування і ремонту, технічний рівень бази проектування, виготовлення, експлуатації та ін.

До **організаційних факторів** належать: розподіл праці і спеціалізація, форми організації виробничих процесів, ритмічність виробництва, форми і методи контролю, порядок пред'явлення і здачі продукції, форми і способи транспортування, зберігання, експлуатації (споживання), технічного обслуговування, ремонту та ін.

До **економічних факторів** належать: ціна, собівартість, форми і рівень затрат на технічне обслуговування і ремонт, ступінь підвищення продуктивності суспільної праці та ін.

Економічні фактори особливо важливі при переході до ринкової економіки. Їм одночасно властиві контрольно-аналітичні і стимулюючі властивості. До перших відносять такі, що дозволяють виміряти: затрати праці, засобів, матеріалів на досягнення і забезпечення певного рівня якості виробів. Дія стимулюючих факторів приводить як до підвищення рівня якості, так і до його зниження. Найбільш стимулюючими факторами є ціна і зарплата. Правильно організоване ціноутворення стимулює підвищення якості. При цьому ціна повинна покривати всі витрати підприємства на заходи по підвищенню якості і забезпечувати необхідний рівень рентабельності. В той же час вироби з більш високою ціною повинні бути високої якості.

В забезпеченні якості значну роль відіграє людина з її професійною підготовкою, фізіологічними і емоціональними особливостями – це **суб'єктивні фактори**, які по-різному впливають на розглянуті вище фактори. Від професійної підготовки людей,

які зайняті проектуванням, виготовленням і експлуатацією виробів, залежить рівень використання технічних факторів. Але якщо в процесі функціонування технічних факторів роль суб'єктивних слабшає, тому що на цій стадії процес проходить з використанням сучасної техніки і технології, яка максимально звільняє технологічний процес від участі людини, то в організаційних факторах суб'єктивний елемент відіграє вже значну роль, особливо коли мова заходить про способи і форми експлуатації і споживання виробів.

2. Сутність управління якістю продукції

Управління якістю продукції – це дії, які здійснюються при створенні і експлуатації або споживанні продукції для встановлення, забезпечення і підтримання необхідного рівня її якості.

У відповідності з МС ІСО 8402 під управлінням якості розуміють методи і види діяльності оперативного характеру, які використовуються для здійснення вимог до якості.

Система управління якістю – сукупність управляючих органів і об'єктів управління, які взаємодіють за допомогою матеріально-технічних і інформаційних засобів при управлінні якістю. Вона включає колективи людей, технічні і матеріальні засоби, інформацію. Зараз в Україні функціонують *галузеві і територіальні* системи управління якістю. Характерною особливістю комплексних систем є те, що вони функціонують на основі чітко відпрацьованих принципів за допомогою певних методів і прийомів. Під принципами управління якістю слід розуміти основні правила, які визначають зміст структури і дії всіх систем управління.

Управління будь-яким процесом виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства або управління якістю містить три обов'язкових етапи: планування (постановка задач, вибір методів і засобів їх рішення, очікуваний результат), реалізацію (перетворення в життя намічених планів, виробнича діяльність підприємств), контроль (перевірка відповідності отриманих результатів об'ємам реалізованої продукції, прибутку підприємства або рівня якості отриманої продукції).

Якість с/г продукції формується під дією багатьох факторів. Різне сполучення цих факторів дає той чи інший рівень якості. **Задача** управління якістю є в тому, щоб, постійно контролюючи процес, оказувати на нього коректуючу дію, яка забезпечує отримання якості продукції відповідного планового завдання, програми.

Вимоги до якості продукції в цьому завданні повинні бути сучасними, єдиними і непротиворічливими, так як від цього залежить ефективність всієї системи управління.

3. Мета і принципи управління

Комплексна система управління якістю праці і продукції – це сукупність заходів, методів і засобів, направлених на систематичне і планомірне збільшення виробництва с/г продукції і підвищення її якості найбільш економічним шляхом.

Мета впровадження КСУЯПП – створення умов, які дозволяють систематично збільшувати удільну вагу продукції вищої якості в загальному об'ємі її

реалізації. Для цього необхідно використовувати резерви виробництва; підвищувати продуктивність праці; вести боротьбу за економію і бережливість; впроваджувати у виробництво досягнення науки; покращувати економічні показники діяльності господарства; розвивати у кожного робітника відповідальність; підвищувати культуру виробництва; стимулювати ріст кваліфікації робітника; покращувати умови праці і побуту. Система повинна сприяти раціональному і повному використанню всієї виробленої продукції, підвищенню ефективності виробництва.

Основні принципи комплексної системи управління якістю продукції(КСУЯП):

- управління якістю праці і продукції є складовою частиною загальної системи управління господарської діяльності с/г підприємства. Єдність систем забезпечується введенням в должностні обов'язки робітників всіх служб і підрозділів підприємства функцій, пов'язаних з реалізацією задач по підвищенню якості праці і продукції;
- управління якістю здійснюється на всіх рівнях управління підприємством;
- управління якістю здійснюють безперервно на всіх стадіях життєвого циклу продукції;
- при управлінні необхідно забезпечення єдності і взаємозв'язку технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів по покращенню якості продукції;
- управління здійснюється на основі реалізації взаємопов'язаних функцій управління;
- організаційно-технічною основою системи управління якістю є стандартизація і діючі нормативні документи: міжнародні, міждержавні, державні, галузеві стандарти, технічні умови і стандарти підприємств.

4. Функції управління якістю продукції

Сутність будь-якого управління заключається у виробітку управляючих рішень з послідуною їх реалізацією. Вміст управляючих дій є функції управління. Як правило, реалізація функції здійснюється шляхом складання переліку конкретних задач, які розкривають зміст роботи по даній функції. При управлінні якістю с/г продукції виконуються функції, які вказані на рис. нижче.

Підбір, розстановка, виховання і навчання кадрів забезпечує рішення головної проблеми – правильний підбір кадрів за діловими і морально-політичними ознаками у відповідності зі здібностями і нахилами робітників, їх придатністю до того чи іншого виду трудової діяльності.

Кожен працівник повинен бути мотивований на якісне виконання роботи.

Планування якості праці і продукції заключається в складанні програми формування якості продукції. Планування передбачає прогнозування показників якості продукції, потреби в ній і оцінку змоги виробництва такої продукції. При плануванні якості с/г продукції враховуються рівень і темпи розвитку матеріально-технічної бази, конкретні технології вирощування с/г культур, утримання і відгодовування тварин і необхідність їх вдосконалення, а також природні умови

господарства. Планування заходів повинно враховувати можливість непередбачених змін погодних умов та ін. зовнішніх факторів.

Матеріально-технічне забезпечення – це визначення потреби в матеріально-технічних засобах з обліком об'єму виробництва і якості продукції; оформлення і передача поставникам заяв, замовлень, договорів та ін. матеріалів на їх придбання; організація своєчасного отримання матеріальних ресурсів (тракторів, автомашин, с/г техніки і обладнання, насіння, добрив та ін.) і їх розподілення між підрозділами і службами; забезпечення обліку і зберігання матеріально-технічних засобів; раціональне введення складського господарства; організація взаємовідносин з постачальними організаціями, які обслуговують підприємство.

Рис. Функції КСУЯПП

Велику увагу повинно приділяти збереженню природних ресурсів. Система управління якістю повинна забезпечити безпечний рівень дії на оточуюче середовище і ефективні засоби по рекультивції угідь, які призводять до повного відновлення ґрунтової родючості.

Технологічне забезпечення якості – це встановлення порядку і організація регулювання технологічних процесів і операцій у зв'язку з умовами праці і зовнішніх умов.

Метрологічне забезпечення якості праці і продукції – це встановлення і застосування технічних засобів, правил, норм, необхідних для досягнення єдності і точності вимірювання об'ємів і якості виконаних робіт і виготовленої продукції.

Інформаційне забезпечення направлено на обслуговування окремих функцій і системи в цілому. Функція інформаційного забезпечення передбачає встановлення

порядку і організацію збирання, обробки і проходження науково-технічної інформації по питанням підвищення якості праці і продукції.

Нормативне забезпечення якості забезпечує формування фонду нормативної документації по управлінню якістю праці і продукції. Фонд нормативної документації повинен містити державні, галузеві стандарти, інформаційну літературу по стандартизації, а також стандарти та ін. нормативні документи, розроблені на підприємстві, літературу по стандартизації, сертифікації, системам управління якістю.

Вдосконалення організації праці і виробництва. Функція встановлює основні положення по вдосконаленню організаційної і виробничої структури підприємства і структури управління.

Вдосконалення транспортування, зберігання і реалізації продукції. Функція направлена на встановлення порядку і організацію передачі і приймання продукції, яка виготовлена для використання всередині господарства, а також для реалізації її заготівельним організаціям і на ринку. Необхідно розробити заходи по скороченню втрат на всіх стадіях руху товару. Так як с/г продукція у зв'язку з впливом природних факторів може бути неоднорідною за якістю, необхідний цілий комплекс технологічних операцій по її післязбиральній обробці. Підвищення долі збуту більш якісної продукції може бути за рахунок сортування продукції і формування однорідних партій.

Контроль і оцінка якості праці і продукції. Основні цілі функції: установлення відповідності виконаних робіт, продукції, яка виготовляється і реалізується, вимогам нормативної документації; забезпечення повного виконання рішень, постанов, приказів по питанням якості при виробництві, транспортуванні, реалізації, вживанні продукції; виявлення причин, які викликають зниження якості праці і продукції, ефективність робіт підприємства.

Стимулювання якості праці і продукції передбачає організацію матеріального і морального стимулювання робітників всіх категорій, а також колективів підрозділів і служб в цілому за підвищення якості праці і продукції.

Правове забезпечення управління якістю передбачає розробку, прийняття і суворе дотримання юридичних актів, які регулюють економічні та ін. відношення людей в процесів виробництва і реалізації продукції.

5. Оперативне управління в системі якості

Під час оперативного управління в системі якості продукції виконуються такі процеси:

- оперативний аналіз поточних даних, виявлення причин і встановлення можливих наслідків порушень, відхилень, невідповідностей, браку, дефектів;
- оцінювання стану робіт із забезпечення якості;
- розроблення, погодження та затвердження заходів щодо профілактики та усунення порушень, відхилень, невідповідностей, браку, дефектів;
- організація та регулювання вжиття запланованих заходів;
- збір та систематизація поточних даних щодо порушень, відхилень, невідповідностей, що виникають у процесі виробництва;
- контроль та облік результатів вжиття заходів;

- формування звітності щодо вжитих заходів, інформування керівництва та зацікавлених підрозділів.

Можна виділити такі типові причини порушень, відхилень, невідповідностей, дефектів та браку.

Для проекту:

- неточні чи недостатні відомості про виробництво, нечіткі креслення;
- проект неможна виконати (наприклад, несумісні деталі);
- застарілі креслення.

Для обладнання:

- неправильно розроблене технологічне оснащення;
- зношені інструменти, оснащення верстатів, штампи тощо;
- відсутність вимірювального обладнання;
- погана профілактика обладнання;
- шкідлива для обладнання дія умов довкілля (наприклад, температура, вологість)

Для матеріалів:

- використання матеріалів, які не пройшли випробування;
- заміна матеріалів;
- некондиційні матеріали, які прийняті з відхиленням від вимог через відсутність необхідних матеріалів.

Для персоналу:

- оператори не володіють відповідними фаховими навичками, необхідними для роботи на обладнанні;
- оператори не розуміють креслень чи інструкцій для цього процесу;
- персонал, який займається налагодженням обладнання, не може здійснити налагодження;
- недостатній контроль з боку контролерів;
- досягнення кількісних показників за рахунок якісних.

Управління процесом та контроль:

- відсутність необхідного випробувального обладнання;
- порушення повірки випробувального обладнання;
- неточні інструкції щодо проведення контролю та випробувань;
- недостатня кваліфікація контролерів.